

Edukacija za promatranje Izborâ za Europski parlament

Kristina Kostelac

Sufinancira Europska
unija u okviru programa
Europa za građane

Sadržaj

- O Europskim izborima
- Izborni postupak
 - Kako se biraju zastupnici i zastupnice u EP?
 - Tko bira zastupnike i zastupnice u EP?
 - Promjena biračkog mjesta i izostanak s popisa birača
- Prava birača i prava promatrača
- Izborni dan u Gongu
 - Prijava nepravilnosti
 - Restrikcije promatrača
 - Kršenje izborne šutnje i predviđene kazne
 - Medijsko izvještavanje
- Nadležne institucije
- Radionica o nepravilnostima

Europski izbori 2019.

- 23. do 26. svibnja 2019.
 - U RH: 26. svibnja 2019. (Zakon o izboru članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske, NN143/13)
- Građani/građanke biraju 12 zastupnica (prije: 11)
- Po novom birat će se 705 zastupnika/zastupnica

Izborni postupak

- Regulira se europskim i nacionalnim zakonodavstvom
- Zakon o izboru članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske (Narodne novine, broj [92/10](#), [23/13](#), [143/13](#)) – usvojen 2010., dopunjen dva puta tijekom 2013.
- Zakon o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referendumu (Narodne novine, broj [29/19](#))
- Zajedničke odredbe izbornog postupka na razini EU tiču se:
 - aktivnog i pasivnog biračkog prava osoba koje nisu državljanke države u kojoj se izbori održavaju,
 - izbornih načela,
 - sustava glasanja
 - nespojivosti dužnosti nacionalnih i europskih zastupnica.

Kako se biraju zastupnici i zastupnice u EP?

Proporcionalna
zastupljenost

Preferirani glas

- Teritorij Republike Hrvatske, uključujući biračka mjesta izvan granica RH, je jedna izborna jedinica.

Kako se biraju zastupnici i zastupnice u EP?

- Birači mogu glasati samo jedanput i samo za jednu listu kandidata.
- Birači na glasačkom listiću mogu označiti jednog kandidata/kandidatkinju koji će imati prednost pred ostalim kandidatima na listi.
- Pravo na sudjelovanje u diobi za člana Europskog parlamenta ostvaruju liste koje na izborima dobiju najmanje 5% glasova birača.

Tko bira zastupnike i zastupnice u EP?

- **Registar birača** - upis prema mjestu prebivališta u RH na temelju:
 - Podataka iz evidencije o državljanstvu,
 - Zbirke podataka o prebivalištu i boravištu i
 - Evidencije putnih isprava.

Tko bira zastupnike i zastupnice u EP?

- 1. Hrvatski državljani** – biračko pravo + popis birača
- 2. Državljeni drugih država članica EU** koji imaju prebivalište ili privremeni boravak u RH, ako podnesu zahtjev za upis u popis birača najkasnije 30 dana prije izbora.
 - **Regulacija dvostrukog glasanja** – birači se upisuju po državama i adresi koje se za njih vode u službenim evidencijama u RH.

Promjena biračkog mjesta (prije izbora)

1. **Biračko mjesto u RH** – Zahtjev za privremeni upis uredu državne uprave najkasnije 10 dana prije dana održavanja izbora.
2. **Biračko mjesto u inozemstvu** – Zahtjev za prethodnu registraciju diplomatsko-konzularnom predstavništvu RH u inozemstvu najkasnije 10 dana prije dana održavanja izbora.
3. **Žuta potvrda** – Zahtjev nadležnom uredu državne uprave bez navođenja mjesta boravka na dan izbora.

Izostanak s popisa birača (na dan izbora)

- Ako birački odbor utvrdi da birač nije naveden u izvatku iz popisa birača za biračko mjesto (određeno prema prebivalištu), **neće dozvoliti glasanje**.
- Birački odbor upućuje birača u najbliži ured državne uprave (prema mjestu prebivališta) kako bi pribavio potvrdu za glasanje (tzv. Plava potvrda).
- Birači se s potvrdom vraćaju na biračko mjesto te im se mora omogućiti ostvarenje biračkog prava.

Prava birača

- **Osobno glasanje** – nitko ne može glasati u ime druge osobe
 - Iznimke regulirane zakonom: tjelesni invaliditet, nepismenost, duševne smetnje i dr.
- **Tajno glasanje** – nitko ne može znati koju opciju je birač odabrao,
- **Unificirani glasački listići** – tiskanje u državnoj tiskari koju određuje i izravno nadzire DIP,
- **Jedinstveni glasački listići** – svaki listić mora imati otisnut serijski broj (vezanje uz biračko mjesto, a ne birača),
- **Slobodno izražavanje osobne preferencije** – zaokruživanje rednog broja ispred naziva liste i/ili davanje preferiranog glasa kandidatu/kandidatkinji.

Prava promatrača

Promatrače mogu nominirati:

1. **Političke stranke,**
 2. **Promatrači birača** (birači koji su predložili kandidate),
 3. **Nevladine udruge** (udruge koje su registrirane kao udruge koje djeluju na području nezavisnog promatranja izbornih postupaka i/ili promicanja ljudskih i građanskih prava),
 4. **Strani promatrači** (međunarodne organizacije koje djeluju u RH i diplomatsko-konzularna predstavništva u RH, međunarodna udruženja izbornih tijela te izborna tijela iz drugih država).
- Promatrači moraju imati službenu **akreditaciju** izdanu od Državnog izbornog povjerenstva.

Prava promatrača

Promatrači imaju pravo promatrati sve faze izbornog procesa:

- **Izbornu promidžbu,**
- **Tiskanje i korištenje izbornog materijala,**
- **Cjelokupni izborni postupak i izborni dan:**
 - *Pripremni sastanak* (prije otvaranja biračkog mjesta),
 - *Glasanje* (uključujući glasanje od kuće, u popravnim i kaznenim institucijama, bolnicama i drugim ustanovama),
 - *Brojanje glasova,*
 - *Prijenos rezultata višim tijelima.*

Izborni dan u Gongu

- Promatranje čitavog izbornog dana:
 - Glasanje: od 07.00 do 19.00,
 - Praćenje situacije i nakon zatvaranja birališta.
- Glavne aktivnosti:
 - 1. Prikupljanje i obrada dojava građana o nepravilnostima,**
 - 2. Podrška biračima i pružanje informacija o ostvarivanju biralkih prava,**
 - 3. Priprema i objava priopćenja medijima.**

Prijava nepravilnosti

- Mogućnost prijave nepravilnosti od strane građana putem web stranice: <https://prijava.gong.hr/1/>
- Prijave građana su **neanonimne**, no ostvaruje se pravo na privatnost sukladno GDPR-u
- Prije i tijekom izbornog dana je građane tijekom komunikacije potaknuti da koriste web stranicu za prijavu nepravilnosti
 - Telefonski upiti i dojave.
 - Upiti i dojave putem e-maila,
 - Izravno informiranje građana putem objava na web stranici i društvenim mrežama Gongga.

(1) CENTRALA

Javljanje na centralni telefon i preusmjeravanje poziva timovima.

Telefonski pozivi građana, email: gong@gong.hr, ured@gong.hr, društvene mreže Gong-a i prijave građana putem web stranice prijava.gong.hr.

(2.A) STANDARDNI UPITI

(2.B) KRIZNE SITUACIJE

Podrška biračima i rješavanje značajnijih upita i nepravilnosti uz suradnju s nadležnim tijelima,

(3) MEDIJI

Kompilacija zaprimljenih nepravilnosti, praćenje medija, oblikovanje i slanje priopćenja medijima te objave na društvenim mrežama.

Restrikcije promatrača

- **Povelja promatrača i promatračica Gongga**
- **Načela nezavisnog i nestranačkog promatranja izbora**
- X Stranački dužnosnici, članovi tijela za provedbu izbora, kandidati na izborima koje promatraju
- X Pristranost u korist bilo kojeg sudionika izbornog procesa
- X Utjecanje na izborni proces na bilo koji način
- X Netransparentno, neobjektivno i neprofesionalno donošenje zaključaka
- X Istupanje u medije
- X Iznošenje bilo kakvih osobnih stavova

Izborna promidžba

Početak: dan objave
pravovaljano predloženih
lista

Kraj: 24 sata prije dana
održavanja izbora
(subota, 00:00 sati)

Izborna šutnja

Početak: 24 sata prije
dana održavanja izbora
(subota, 00:00 sati)

Kraj: zatvaranje biračkih
mjestâ (nedjelja, 19:00)

Kršenje izborne šutnje

- **DIP**: Svaka vrsta izborne promidžbe, tj. objavljivanje:
 - procjena izbornih rezultata (izlazne ankete),
 - prethodnih, neslužbenih rezultata izbora,
 - fotografija u sredstvima javnog priopćavanja,
 - izjava i intervju nositelja lista i kandidata,
 - navođenje izjava ili pisanih djela nositelja lista i kandidata.
- **Dodatno**:
 - Izravna komunikacija s biračima (poziv, SMS, e-mail, društvene mreže,...) – poziv da se izađe na biralište i zaokruži pojedinu listu/kandidata i sl.,
 - Nuđenje prijevoza do biračkog mjesta od strane stranke, liste ili kandidata (**važno: provjeriti je li birač član političke stranke koja nudi prijevoz**),
 - Objava komentara “o budućnosti”, “važnosti aktualnih izbora” i sl. uz fotografije kandidata ili dužnosnika na biračkom mjestu (posebno na društvenim mrežama stranaka ili kandidata).

Sankcije za kršenje izborne šutnje i netransparentno vođenje kampanje

- **ADMINISTRATIVNE SANKCIJE (DIP):** (1) djelomični ili (2) potpuni gubitak naknade troškova izborne promidžbe, ili (3) obustava isplate naknade troškova izborne promidžbe.
- **PREKRŠAJNE SANKCIJE (Drž. odvjetništvo, nakon obavijesti DIP-a):**

Kategorija sudionika izbora	Propisana novčana kazna
Fizička osoba	Od 3.000,00 HRK
Kandidat/kandidatkinja na izborima	Od 10.000,00 do 30.000,00 HRK
Pravna osoba	Od 100.000,00 do 500.000,00 HRK
Odgovorna osoba u pravnoj osobi	Od 10.000,00 do 30.000,00 HRK

Medijsko izvještavanje

Prikupljanje informacija za medijsko izvještavanje na dva načina:

- 1. Praćenje tradicionalnih i društvenih medija** (izravno od strane medijskog tima) – Povećano korištenje medija (posebno društvenih) = veća učestalost vjerodostojnih, pravovremenih i, nerijetko, dokazima potkrijepljenih informacija
- 2. Dojave građana** – Kompilacija/sažetak najčešćih nepravilnosti uz isticanje značajnih nepravilnosti.
 - Informacije prikupljene tijekom dana dostavljaju (1) tim za standardne upite i (2) krizni tim uz nužno filtriranje značajnih dojava i isticanje trendova.

Medijsko izvještavanje

Obavezne sastavnice medijskih izvještaja:

- U uvodu: napomena da se nepravilnosti mogu prijaviti preko web stranice <https://prijava.gong.hr/1/> i kratko pojašnjenje na koji način Gong promatra izbore,
- Pregled učestalih nepravilnosti tijekom izbornog dana,
- Osvrt na poštivanje izborne šutnje,
- Podsjetnik biračima i biračicama na koji način mogu iskoristiti svoj preferencijski glas usprkos (potencijalno) nedovoljnoj educiranosti biračkih odbora,
- Podsjetnik o mogućnosti glasanja uz “plavu potvrdu”

Medijsko izvještavanje

Ključni dio izvještaja:

- U uvodnom dijelu jasno naznačiti i vizualno naglasiti Gongovu ocjenu tijekom izbornog dana.
- *“Malobrojne prijave građana upozoravaju na (...)” – lošu educiranost biračkih odbora, prisutno kršenje izborne šutnje, zloupotrebu osobnih podataka...*
- *“Značajan broj dojavljenih nepravilnosti vezanih uz (...) izražavaju zabrinutost...”*
- *“Izborni dan se ocjenjuje kao dobro organiziran od strane svih aktera...”*

Nadležne institucije

- Državno izborno povjerenstvo (DIP)
- Županijska izborna povjerenstva i Gradsko izorno povjerenstvo Grada Zagreba
- Općinska i gradska izborna povjerenstva
- Birački odbori
- Ministarstvo vanjskih poslova
- Etičko povjerenstvo
- Uredi državne uprave
- Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM)
- Agencija za zaštitu osobnih podataka (AZOP)

Vježba

Odgovornosti institucija
uključenih u izborni proces

Korisni linkovi

Potrebna informacija	Kako je doći do informacije
Podaci sa stranice Državnog izbornog povjerenstva	Home page DIP-a: https://www.izbori.hr/site/ Pristup važećim zakonima i regulativama: https://www.izbori.hr/site/temeljni-pravni-akti/8
Uvid u popis birača i provjera pripadajućeg biračkog mjesta	Opcija 1 (Ministarstvo uprave): https://biraci.gov.hr/ - odabrati izbornik <u>Upit u biračka mjesta</u> i unijeti podatke građana kako bi se dobila informacija o biračkom mjestu Opcija 2 (DIP): http://www.izbori.hr/231lok/birmje/1/birmje.html
Kontakti nadležnih ureda za opću upravu	https://biraci.gov.hr/ Opcija 1: unošenjem podataka birača u izbornik <u>Upit u registar birača</u> dobit će se adresa i kontakt nadležnog ureda Opcija 2: u izborniku <u>Nadležni uredi</u> moguće je odabrati pojedini ured kako bi se došlo do kontakta

Korisni linkovi

Potrebna informacija	Kako je doći do informacije
Kontakti izbornih povjerenstava	Popis i kontakti: http://www.izbori.hr/231lok/izbpov/1/izbpov.html Telefonski upit DIP-u: (0)1 45 69 712 ili (0)1 45 69 713
Pojašnjenje i kontakt za prijavu korištenja osobnih podataka tijekom kampanje	Pojašnjenje AZOP-a o korištenju osobnih podataka tijekom političkih kampanja Telefon AZOP-a: (0)1 4609-000 E-mail: azop@azop.hr
Prijava korištenja telefonskog broja usprkos upisu u e-Registar "NE ZOVI"	Korak 1: Žalba operateru (upute za process podnošenja žalbe) Korak 2: Žalba HAKOM-u <ul style="list-style-type: none">- Putem pošte na adresu R. F. Mihanovića 9, 10 110 Zagreb- Elektroničkim putem: e-Žalbe- Putem faksa: (0)1 700-7070

Radionica

Zaprimanje i rješavanje dojavljenih nepravilnosti

PITANJA?

Hvala na pozornosti! 😊

Sufinancira Europska unija u okviru programa Europa za građane